

מסכת נדה

פרק שמאי

הדם. וכל המחלוקת היא רק ביחס לטומאת הקדשים שנגעה בהם – האם גזרו חכמים שתטמא למפרע ב"טומאת ספק" טהרות של קדשים בלבד. [וביחס לטהרות של תרומה נחלקו אמוראים].

כמו כן נחלקו התנאים המחמירים לגזור עליה טומאה למפרע – מהו משך הזמן למפרע שגזרו עליה שבו תטמא טהרות קדשים למפרע.

אשה שיצא דם ממקור דמיה הרי היא טמאה.

מדאורייתא אין היא טמאה אלא אם הרגישה ביציאת הדם, אבל מדרבנן כל יציאת דם מהמקור מטמאת אותה. ואפילו אם רק יצאה טיפת דם זעירה אל המעבר שבין הרחם ובין פתח היציאה מגופה, ולא יצאה עדיין החוצה, הרי היא טמאה בטומאת נדה.

מעבר זה נקרא "פרוודור".

מתניתין:

ב-א

שמאי אומר: כל הנשים הרואות דם בשעה שבודקות עצמן⁽¹⁾ – דייין שעתן! שמשעת הראייה ואילך בלבד הן טמאות, ולא גזרו חכמים עליהן "טומאה למפרע", ואין הן מטמאות קדשים [ותרומה] שנגעו בהן לפני שעת הראייה.

הלל אומר: גזרו עליהן חכמים שיטמאו תרומה וקדשים למפרע – מפקידה, משעת הבדיקה הקודמת, ועד לפקידה, לבדיקה שעשתה עתה, שבה היא ראתה דם.

במשנה שלפנינו נחלקו תנאים האם יש לחשוש בכל אשה הרואה שדם יוצא ממנה, ולא הרגישה ביציאתו, שמא כבר יצא הדם מקודם לשעת ראייתה אל הפרוודור, ושהה בו, ונמצא שהיא טמאה למפרע, משעה שיצא הדם מהרחם אל הפרוודור, והטהרות שנגעה בהם הם ספק טמאות, או שאין לחשוש לכך.

בגמרא יתבאר שמדאורייתא אין לחוש, אם מצד שיש להעמיד את האשה בחזקת טהרתה, ואם מצד שלא הרגישה ביציאת

במה שהיא טמאה, ואם הדם זב מגופה ללא בדיקה, אין חידוש במה שמתמאה מכאן ואילך. לכן פירש"י שהדם נמצא על ידי בדיקה, וקא משמע לן שטמאה כבר מתחילת הבדיקה. וראה עוד ברש"ל ורש"ש, ובסדרי טהרה בחידוד

1. מדברי רש"י משמע שראיית הדם היתה על ידי בדיקה, ולא שיצא הדם מעצמו. וכן כתב רש"י לקמן [ג א ד"ה "מרגשת"]. ומבאר המהר"ם את הכרחו של רש"י לומר כך, משום שמשמעות הלשון "דיין שעתן" היא שיש חידוש

ואפילו לימים רבים גזרו טומאה למפרע. שאם היתה הבדיקה הקודמת זמן רב לפני הבדיקה שראתה בה דם – הרי היא מטמאת את כל הקדשים [והתרומות] שנגעה בהם לאחר הבדיקה הקודמת.

וחכמים אומרים: לא כדברי זה ולא כדברי זה!

שאינ לנו להחמיר יותר מדאי לזמן רב למפרע כהלל, מפני שכתלי בית הרחם אינם מעמידים את הדם זמן רב, אלא כאשר יוצא הדם לפרוודור, הרי הוא יוצא משם אל מחוץ לגופה לאחר פרק זמן קצר.

ולא כדברי שמאי שמקיל יתר על המידה שלא לגזור עליה כל טומאה למפרע.

אלא יש לגזור טומאה למפרע באופן הזה:

א. תקופת הזמן של מעת לעת – ממעטת על יד, מתקופת הזמן, של "מפקידה לפקידה"! והיינו, אם הבדיקה הקודמת, שבדקה ולא מצאה בה דם, היתה לפני מספר

ימים, דיינו שנגזור עליה שתטמא למפרע רק מעת לעת, ולא תטמא למפרע עד זמן הפקידה הקודמת.

ב. וכן מפקידה לפקידה – ממעטת על יד מעת לעת! שאם היה פרק הזמן של "מפקידה לפקידה" קצר מפרק הזמן "של מעת לעת", וכגון שבדקה את עצמה בכוקר⁽²⁾ ומצאה עצמה טהורה ובערב בדקה ומצאה דם, אין היא מטמאה למפרע מעת לעת אלא רק משעת הבדיקה בכוקר, שהרי בדקה עצמה אז ומצאה עצמה טהורה.

ג. כל אשה שיש לה ופת קבוע ובדקה עצמה בשעת וסתה ומצאה דם – דיה שעתה! שלא גזרו עליה שתטמא למפרע, משום דאמרינן "אורח [הוסת] – בזמנו בא" ואין לחשוש שהקדים!

ד. והמשמשת בעדים, שבדקה את עצמה לפני התשמיש ואחר התשמיש ב"עד", בסדין, ומצאה עצמה טהורה, הרי בדיקה זו גם היא נחשבת כ"פקידה" – וממעטת אותה הפקידה על יד מעת לעת ועל יד

הלכות בענין זה.

2. מרש"י נראה, שדעת חכמים היא, שמפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת דוקא בכגון שבדקה שחרית ומצאתה טהורה, וחזרה ובדקה ערבית, ומצאתה טמאה. שכן כתב רש"י, "דאמרינן לקמן במתניתין, פעמים שצריכה להיות בודקת, שחרית ובין השמשות, לא מטמאין טהרות של ליל אמש, דהא בדקה שחרית ומצאתה טהורה". ומפרש המהר"ם שכוונת רש"י לומר, כי דוקא כאשר בדקה מחמת תקנת חכמים, שחייבוה לבדוק שחרית וערבית, היא ממעטת על יד מעת לעת. אבל אם

בדקה סתם מעצמה תוך מעת לעת, אינה ממעטת, כיון שאינה מודקקת יפה בבדיקתה זאת. ורק בבדיקה שהיא מחמת תקנת חכמים היא מודקקת יפה. והגרעק"א [המובא בספר "וזאת ליהודה"] תמה מהגמרא להלן [ד ב], שמבואר בה כי גם אם בדקה עצמה סתם תוך היום היא ממעטת. ובפתחי נדה [ד ב] כתב, שגם המהר"ם מודה שאם בדקה בשחרית כתקנת חכמים וחזרה והוסיפה לבדוק בחצי היום, ממעטת על יד מעת לעת. וכוונת המהר"ם היא רק כשלא בדקה בשחרית כדינה, ובדקה מעצמה באמצע היום, שבדיקה זאת אינה ממעטת.

גמרא:

שנינו במשנה שיטתו של שמאי שאין גוזרים בנדה טומאה למפרע.

והוינן בה: **מאי טעמא דשמאי?** מדוע אין הוא חושש להחמיר, ואפילו לא ביחס לטהרת קדשים? והרי יש מקום לחשוש שמא יצא הדם קודם, אלא שהעמידוהו כתלי בית הרחם, ואילו היתה בודקת קודם לכן יתכן שהיתה מוצאת אז דם?

ומתרינין ארבעה תירוצים בביאור שיטתו של שמאי אמאי אין מקום לגזור טומאה למפרע:

הסבר ראשון:

קפבר שמאי, כיון שהדבר הוא ספק — **העמד אשה על חזקתה, ואשה בחזקת טהורה עומדת קודם שראתה את הדם** (3).

והלל סבר: **כי אמרינן "העמד דבר על חזקתו"** הוא רק **היכא דלית ליה לדבר שמעמידים אותו על חזקתו ריעותא מגופיה**.

אבל האי **איתתא**, אשה הרואה דם, כיון ב-ב

מפקידה לפקידה! שאין היא מטמאה למפרע אלא משעת התשיש והלאה, שהרי אז בדקה עצמה ומצאה שהיא טהורה.

כיצר אמרו **"דיה שעתיח"** באשה שיש לה וסת קבוע, או לשמאי בכל אשה?

כגון, שהיתה **יושבת במטה** והיתה **עפוקה בטהרות**. ופרשה מהמיטה, וסמוך לאחר פרישתה מהמטה היא **ראתה דם**, הרי היא בלבד **טמאה**, מכאן ולהבא. ואילו הן, הטהרות שעסקה בהם בהיותה יושבת במטה — **טהורות!**

אף על פי שאמרו חכמים והלל באשה שאין לה וסת **שמטמאה למפרע מעת לעת**, לא אמרו זאת אלא ביחס לכך שהחמרנו לטמא את הטהרות שנגעה בהן למפרע, אבל את שבעת ימי נדתה היא **אינה מונה אלא משעה שראתה את הדם** ואינה חוששת למנותם מעת לעת למפרע [שאם היתה צריכה לחשוש למנותם מעת לעת למפרע היה המנין למפרע גורם להקדים את י"א ימי זיבתה, המתחילים לאחר שבעת ימי נדתה].

בשעה שנתעסקה בטהרות, ניתן להעמידה על חזקתה זו, לפי שבחזקה זו אין בה ריעותא.

וברש"י בקידושין [עט א] מדייק הגר"א [אהע"ז [לז יג] ו"שער המלך" [אישות ג יד] שלעולם אין עדיפות של חזקה דמעיקרא על חזקה דהשתא. ותמהו על זה מסוגיית הגמרא כאן, שכולי עלמא סוברים שלגבי חולין כן מעמידים אותה על חזקתה, שהרי אף להלל, מה שאינו מעמידה בחזקתה אין זה כי אם חומרא בתרומה וקדשים [כמבואר להלן בגמרא ו א]. ולהסבר "התורת יקותיאל" לא קשה כלל.

3. **רש"י** פירש בטעמו של שמאי, שמעמידים את האשה על חזקתה "שהיתה קודם ראייה, כשנתעסקה בטהרות אלו". ותמה הרש"ש, שהרי על זמן זה אנו דנים אם כבר היתה טמאה, ואם כן, רש"י היה צריך לפרש שמעמידים אותה על חזקתה שמשעת הבדיקה הראשונה.

ובספר "תורת יקותיאל" [יח א] מבאר, שכאשר יש ריעותא לפנינו, כמו כאן, שיש דם לפנינו, ל א יתכן לדון חזקה דמעיקרא, ורק משום שהחזקנו אותה **בפועל בחזקת טהורה**,